

"...

I- DAVACININ GEREKÇESİNİN ÖZETİ :

Anayasa'nın 28. maddesinde toplantı ve gösteri yürüyüşü, Türk Ulusunun Temel Hak ve Özgürlüklerinden biri olarak kabul edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrası uyarınca bu hak, ancak kamu düzenini korumak için kanunla sınırlanabilir. 11. maddesinin ikinci fıkrasında da "kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz." kuralı yer almıştır. Kamu düzenini korumak amacıyla yapılacak yasal düzenlemeler sırasında bu ana ilke gözden uzak tutulamaz.

a- Biçime İlişkin gerekçe özeti :

1- Cumhuriyet Senatosu Danışma Kurulunun karar olmadan ve dolayısıyla genel kumrun da karar üzerinde onayı alınmadan geçici komisyon kurulmuştur. Böylece, tasarımı görüşecek olan geçici komisyonun oluşturulmasında hem Senato içtüzüğünün 13/B maddesine aykırı hareket edilmiştir, hem de Anayasa'nın 85/2. maddesinde öngörülen kuvvetler oranına uyulmamıştır.

2- Tasarının; gündeme alınarak, görevine devam etmesi gereken geçici komisyonun huzuriyle, görüşülmesinin tamamlanması gerekirken "içtüzük madde 17/B." Başkanlık Divanının, içtüzüğün 44. maddesindeki yetkisini kötüce kullanarak gündemlere almaması, yanlış ve olumsuz tutumları nedeniyle Senato Genel Kurulunun çeşitli birleşimlerinde zamanında görüşülmesi mümkün olmamıştır.

3- Anayasa'nın 92. maddesinde öngörülen üç aylık süre, 28/6/1975 gününde işlemeye başlamış, 23/1/1976 günü saat 24 de sona ermiştir. Olağanüstü toplantının sürdüğü üç gün içinde de üç aylık sürenin işlediği kabul edilse bile tasarının Cumhuriyet Senatosundaki görüşülme süresi 19/1/1976 günü değil 20/1/1976 gününde dolmuştur. Halbuki Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı, tasarının Millet Meclisinden gelen metninin 19/1/1976 tarihinde yasalaşmış olduğunu belirtmiştir. Böylece, Anayasa'nın 92. maddesinde belirlenen sürenin dolması beklenilmeden tasarının kanunlaştığı şeklinde işlem yapılmıştır.

b- Esasa ilişkin gerekçe özeti :

1- 171 sayılı Kanuna 1932 sayılı Yasanın 3. maddesiyle eklenen 9. maddenin üçüncü fıkrasıyla toplantının devamını imkânsız kılacak ve genel sükûn ve düzeni bozacak sözle saldırlı bir şekil alması halinde, Hükümet Komiserine toplantıyı dağıtma yetkisi verilmiştir. Bu dağıtma nedeni, toplantı hak ve özgürlüğünün özünü zedeleyici hatta yok edici niteliktedir. Anayasa'nın 28. ve 11. maddelerine aykırı olan "sözle veya" deyiminin iptal edilmesi gerekir. Öte yandan, Anayasa ve yasalar, bir sözün saldırı niteliğini taşıyıp taşımadığı konusunda hüküm verme yetkisini sadece bağımsız mahkemelere tanır.

2- 1932 sayılı Yasanın 4. maddesiyle 171 sayılı Yasaya 10. madde olarak eklenen maddenin dördüncü fıkralarındaki hükümlere gelince:

a- İkinci fıkra hükmüne göre mahalli mülkiye amiri, fıkroda öngörülen altı erteleme nedeninden birine (kendi kişisel düşünce ve yorumuna.) dayanarak her toplantı başvurusunu erteleyebilecektir. Böyle olunca da toplantı ve gösteri yürüyüşü, bu hak ve özgürlükten

Esas sayısı:1976/27

Karar sayısı:1976/51

yararlanacakların arzuladıkları anda değil, idare amirinin arzuladığı anda yapılabilecektir. Bu durumda ise hakkın özü zedelenmiş ve Anayasa'nın 11. maddesi ihlâl edilmiş olur.

Aynı nedenle, dolambaçlı yollardan Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan "önceden izin almaksızın" hükmü de çiğnenmiş ve bir çeşit önceden izin alma müessesesi getirilmiştir. Bu nedenlerle, söz konusu 10. maddenin ikinci fıkrası iptal edilmelidir.

b- Üçüncü fıkra hükmü de, Anayasa'nın 28. ve 11. maddelerine aykırılık bakımından bir önceki fıkradan farksızdır. Bu nedenle (a) fıkrasında ileri sürülen gerekçeler bu fıkra için de geçerlidir.

Valiye, fıkroda öngörülen nedenle, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinden bir kısmını erteleyebilmesi yetkisinin tanınması halinde o ülkenin Anayasa'sında "kanun hakkın özüne dokunamaz" ilkesinin bir anlamı kalmaz.

Fıkra hükmü toplantı ve gösteri yürüyüşü hak ve özgürlüğünü, valinin subjektif takdiri ile sınırlandırmaktadır. Ve partizan bir valinin muvazaalı davranışına olanak hazırlar niteliktedir.

c- Yukarıda (a) ve (b) fıkraları için belirtilen gerekçelere dayanarak, Anayasa'nın 11. ve 28. maddelerine aykırı görülen dördüncü fıkra hükmünün de iptal edilmesi gerekir.

d- 10. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarının iptali halinde bu son fıkranın - beşinci fıkranın - anlamı kalmayacağından, bağlı bulunduğu fıkra hükümleri dolayısıyla bu fıkra da bu nedenle iptal olunmalıdır.

Sonuç ve istem:

29/1/1976 günlü ve 15483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 19/1/1976 tarihli ve 1932 sayılı Yasa ile 171 sayılı "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanun"a 9. madde olarak eklenen maddenin üçüncü fıkrası içinde yer alan "sözle veya" deyimini ile, 10. madde olarak eklenen maddenin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı hükümlerin tümünün, Anayasa'nın 11. ve 28. maddelerine aykırı olduğundan, Anayasa'nın değişik 147., 149. ve 150. maddeleri uyarınca, biçim ve esasa ilişkin nedenlerle iptallerine karar verilmelidir.

Dava dilekçesinde, ayrıca sözlü istemde de bulunulmuştur."